

Світоглядною базою для цих трансформацій в науці українського кримінального права має стати філософія права та поліметодологічний підхід до наукових досліджень, на що я вже не раз неодноразово звертав увагу.

Колб О.Г., директор ННІПІ
НАВС, д.ю.н., професор

ПРО ДЕЯКІ ЗМІСТОВНІ ЕЛЕМЕНТИ СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В науковій літературі під політикою (від грец. *politike* (*techne*) – мистецтво керувати державою) розуміють діяльність органів державної влади, партій, громадських об'єднань (груп) у галузі внутрішньодержавного управління та міжнародних відносин, що відповідає їх інтересам та цілям [1, с. 455]. Як у зв'язку з цим зауважив В.І. Борисов, політика виражає функції держави щодо керівництва зовнішніми та внутрішніми сферами й напрямками суспільного життя [2, с. 305].

В.І. Борисов, переконаний також, що розв'язання завдань державної політики боротьби зі злочинністю, особливо в застосуванні кримінального законодавства, не обмежується питаннями якості й дійової ефективності останнього. Досягнення необхідного для суспільства стану безпеки від злочинних посягань можливе лише шляхом широкого й комплексного поєднання заходів боротьби зі злочинністю: організаційно-правових і адміністративно-управлінських (як прояв державної волі); соціально-економічних, культурологічних та природно-людських (як розвиток суспільства та людини); спеціально-законодавчих, методологічно-правових і кримінологічних як взагалі, так і з певними її видами. У межах цих заходів кримінально-правовий напрямок державної політики боротьби зі злочинністю виконує функцію системоутворюючого елемента і є необхідним інструментом досягнення суспільно-корисного результату [2, с. 312].

Важливим є інший висновок з цього приводу: для всіх видів політики у сфері боротьби зі злочинністю неабияке значення набуває правозастосовна діяльність, оскільки вона стосується практичного використання й ефективного застосування закону, у першу чергу, про кримінальну відповідальність, правоохоронними й судовими органами. Саме цей аспект зазначеної політики відбиває політичну волю держави щодо боротьби зі злочинністю, зокрема з тими її проявами, які набувають особливого негативного резонансу для суспільства в даний час його розвитку. При цьому, якщо в правотворчій діяльності втілюються стратегічні завдання політики держави у досліджуваній сфері, то у правозастосовній – тактичні.

Виходячи з цього, як вірно зауважив В.І. Борисов, успішне здійснення останньої не може спиратися лише на кримінально-правові норми, якби якісно вони не були вирішені. Великого значення набувають організаційно-правові й адміністративно-управлінські заходи, за допомогою яких держава концентрує увагу на боротьбі з певними видами суспільно небезпечних діянь, визначених законом про кримінальну відповідальність злочинами. Саме тому за певних умов правозастосовча діяльність може суттєво вплинути на показники результативності боротьби зі злочинністю [2, с. 308].

Цей висновок у повній мірі відноситься й до кримінально-виконавчої політики, зміст якої в широкому розумінні переплітається зі змістом інших видів політики у сфері боротьби зі злочинністю, у першу чергу, кримінально-правової [3, с. 13]. При цьому об'єднуючим елементом цих двох суспільно-правових явищ виступає політика у сфері боротьби зі злочинністю. З іншого боку, кримінально-правова та кримінально-виконавча політики є структурно-інтегрованими елементами більш широкого поняття – політики у сфері боротьби зі злочинністю. Проте, не дивлячись на діалектичний зв'язок між злочином і покаранням, слід зазначити, що кожен із зазначених елементів має свій вузький зміст, який, з одного боку, дає можливість автономного їх існування, а з іншого, дозволяє виокремити відміни та об'єднуючі ознаки. Так, не

дивлячись в цілому на досить жорсткий характер норм нині діючого КК порівняно з КК Української РСР 1960 року [4, с. 147-149], судова практика (як одна із форм реалізації кримінально-правової політики) йде по більш гуманному шляху, застосовуючи майже до 50% засуджених норми інституту звільнення від покарання та відбування (р. XII Загальної частини КК). Разом з тим, через прорахунки в реалізації кримінально-виконавчої політики та в цілому політики у сфері боротьби із злочинністю із року в рік незмінним залишається рівень рецидивної злочинності в Україні (до 24% у структурі злочинності) [5, с. 77].

Зазначенні статистичні дані свідчать про:

а) самостійність реалізації на практиці зазначених вище видів політики у сфері боротьби зі злочинністю та їх відносну відокремленість;

б) об'єктивну природу цих явищ (які б ідеї не закріплювались в законодавстві, реальне вираження вони мають лише на практиці);

в) те, що ідеальна модель, викладена законодавцем у нормах права, не завжди може бути відображена в діяльності суб'єктів правозастосування, позаяк цей процес залежить не тільки і не стільки від рівня їх правової свідомості та культури, скільки від стану розвитку суспільних відносин, у першу чергу, політичних та економічних;

г) те, що не дивлячись на вторинність по відношенню до кримінально-правової політики (покарання є похідним від злочину явищем), кримінально-виконавча політика має свої чітко виражені предмет (сфера виконання усіх без винятку покарань), цілі (досягнення мети кримінального покарання – ст. 50 КК, ст. 1 КВК України) та завдання (забезпечення реалізації кримінальної відповідальності та мети кримінально-виконавчого законодавства України (ст. 1 КВК)).

Показовими у цьому контексті є сучасні підходи законодавця щодо гармонізації вітчизняних нормативно-правових актів до змісту кращих міжнародно-правових актів у сфері виконання покарань. Зокрема, 8 квітня 2014 року Верховною

Радюю України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України», відповідно до якого посилені кримінальна відповідальність за вчинення певних злочинів (ст.ст. 110, 113, 114-1, 279 КК) шляхом збільшення строків позбавлення волі для засуджених.

Список використаних джерел

1. Булько А. Н. Большой словарь иностранных слов 35 тысяч слов. – Изд. 3-е, испр., перераб. – М.: Мартин, 2010. – 704 с.
2. Борисов В. І. Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю та її напрями / В. І. Борисов // Проблеми законності: Респ. міжвід. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : НЮАУ, 2009. – Вип. 100. – С. 305–312.
3. Сучасна кримінально-виконавча політика України : [моногр.]. – [2-ге вид. випр. і переробл.] / [Колб О. Г., Захаров В. П., Кондратішина В. В. та ін.] ; за заг. ред. О. Г. Колба. – Луцьк: ПП В.П. Іванюк, 2008. – 210 с.
4. Маляренко В.Т. Про покарання за новим Кримінальним кодексом України / В.Т. Маляренко. – К.: Фонд «Правова ініціатива», 2003. – 156 с.
5. Кулик О. Г. Злочинність в Україні на початку ХХІ століття: монографія / О. Г. Кулик. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 272 с.

Книженко О.О., начальник відділу досліджень проблем протидії злочинності НДІ Національна академія прокуратури України, д.ю.н., професор

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

На початку ХХІ століття, Україна як учасник глобалізаційних процесів, що відбуваються у світі, не може не враховувати наслідків таких процесів. Одним з яких є набуття організованою злочинністю такої ознаки як транснаціональність.